O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
KECHKI TA'LIM VA MAGISTRATURA FAKULTETI

Qo'lyozma huquqida

UDK: 338.48 (575.1)

BABAYEVA UMIDA ABDUQAYUMOVNA

O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIDA ICHKI TURIZM IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI

70310102- "Iqtisodiyot" (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar: **i.f.n. dotsent M.A. Mamatov**

TOSHKENT-2025

Dissertatsiya Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti "Iqtisodiyot nazariyasi" kafedrasida bajarilgan.

Ilmiy rahbar _____ **i.f.n. dots. M.A. Mamatov**

Kafedra mudiri _____ **i.f.n., prof. X.S. Asatullayev**

Kechki ta'lim va magistratura fakulteti dekani _____ **i.f.d., prof. J. Karimqulov**

Men, Babayeva Umida Abdugayumovna ushbu magistrlik dissertatsiya ishini mustaqil bajardim. Ko'chirmachilik holati yo'qligiga javob beraman. Ko'chirmachilikka yo'l qo'yilgan holatida magistrlik dissertatsiya ishi Yakuniy Davlat Attestatsiya Kommissiyasi raisi taqdimnomasiga asosan bekor qilinishi va "Qoniqarsiz" baho qo'yilishidan xabardorman.

_____ 26 05 2025

(*talabaning imzosi*) (*kun*) (*oy*) (*yil*)

TOShKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

MAGISTRLIK DISSERTATSIYASI DASTLABKI HIMOYASI BAYONNOMASI

Toshkent shahar **2025 yil "11" aprel**

Iqtisodiyot fakul'teti 2-kurs 70310102-"Iqtisodiyot" tarmoqlar va sohalar mutaxassisligi MEKP-03 guruhi magistranti Babaeva Umida Abdukamilovna ning "O'zbekiston iqtisodiy rayonlarida ishsizlik turini shakllantiruvchi omillar tahlili va ularni bartaraf etish yo'llari" mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasining dastlabki himoyasi natijalariga ko'ra quyidagi kamchiliklar qayd etildi:

1) Dissertatsiya ishiga olinadigan ishsizlik turi ishsizlik darajasi bo'lsa, bu ko'rsatkich statistikaga aylanadi.

2) Dissertatsiya ishiga jiddiy tuzatishlar kiritilishi bo'yicha bob nazariyotchisi bo'lishi kerak.

3.) Adabiyotlar ro'yxatini to'ldirishingiz kerak.

Magistrlik dissertatsiyasi yuzasidan xulosa (KIMKda himoyaga **tavsiya etiladi/tavsiya etilmaydi**) Tavsiya etiladi.

Komissiya raisi: Nasrullaev X.S.

Komissiya a'zolari: Rasulov A.O.

Nasrullaev Z.B.

Ochilova D.B.

Shamatov Sh.A.

Izoh:

1. Magistrlik dissertatsiya dastlabki himoyasi talab qilingan xujjatlar to'liq rasmiylashtirilgan va taqdim etilgan holdagina amalga oshiriladi.

"O'zbekiston iqtisodiy taraqqiyotida ichki turizm imkoniyatlaridan samarali foydalanish yo'llari" mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasining

ANNOTATSIYASI

Tayanch so'zlar: ichki turizm, mintaqaviy turizm, iqtisodiy tahlil, turizm nazariyasi, turizmda tadqiqotlar, turizm indusrtiyasi, ekoturizm, madaniy meros.

Tadqiqot obyekti: Mazkur ishning obyekti sifatida O`zbekiston Respublikasi turizm sohasi bo`yicha faoliyat ko`rsatayotgan korxona va firmalarning faoliyati hamda hozirgi amaldagi turizm sohasidagi istiqbollari tanlab olingan.

Ishning maqsadi: O'zbekiston iqtisodiyotida ichki turizmning tutgan o'rni va uning rivojlanishga qo'shayotgan hissasini har tomonlama o'rganish, mavjud salohiyatdan to'laqonli va samarali foydalanish yo'llarini aniqlash hamda ichki turizmni takomillashtirish borasida taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot medodlari: Ushbu dissertatsiya ishida qiyosiy tahlil, dinamik tahlil, iqtisodiy tahlil, hamda statistik tahlil va tizimli yondashuv kabi metodlardan foydalanilgan.

Olingan natijalar va ularning yangiligi: Tadqiqotda ichki turizm va uning bozorga ta'siri, shuningdek, mamlakatimizda ichki turizmni rivojlantirishda jahon tajribasidan samarali foydalanish tahlil qilindi. Ayniqsa, IT texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning turizm rivojidagi dolzarb roli o'rganildi.

Amaliy ahamiyati: Tadqiqot ishi O'zbekistonda turizm faoliyatini yanada rivojlantirish va ichki turizm orqli iqtisodiy ko'rsatkichlarni yuksaltirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari orqali mahalliy aholining turizm faoliyatida ishtirokini kengaytirish, ularni iqtisodiy faoliyatga jalb qilish va barqaror rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan strategik yondashuvlar ishlab chiqilishiga hizmat qiladi.

Tadbiq etish darajasi va uning iqtisodiy samaradorligi: Olingan natijalar turizm sohasida siyosat va strategiyalarni shakllantirishda, turizm infratuzilmasini rivojlantirishda, shuningdek, xizmatlar sifatini oshirish va marketing faoliyatini takomillashtirishda amaliy qo'llanilishi mumkin. Turizmni raqamlashtirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali sohaning iqtisodiy samaradorligini oshirish, mahalliy va xalqaro darajada raqobatbardoshlikni kuchaytirish imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, barqaror turizmni rivojlantirish orqali ekologik va ijtimoiy manfaatlarni muvozanatlashga erishiladi.

Qo'llanish sohasi: Dissertatsiya natijalari turizmni rivojlantirish, turizm siyosati, marketing strategiyalari, ekologik va madaniy turizm, shuningdek, turizm sohasidagi tadqiqot institutlari va davlat boshqaruvi organlarida qo'llanilishi mumkin.

Master's dissertation on the topic " Ways to Effectively Utilize Domestic Tourism Opportunities in the Economic Development of Uzbekistan"

ANNOTATION

Keywords: domestic tourism, regional tourism, economic analysis, tourism theory, tourism research, tourism industry, ecotourism, cultural heritage.

Object of research: The object of this study includes enterprises and firms operating in the tourism sector of the Republic of Uzbekistan, as well as the current prospects in the tourism field.

Purpose of the study: To comprehensively study the role of domestic tourism in Uzbekistan's economy and its contribution to development, identify ways to fully and effectively utilize existing potential, and develop proposals and recommendations for improving domestic tourism.

Research methods: This dissertation employs comparative analysis, dynamic analysis, economic analysis, statistical analysis, and a systematic approach.

Results and novelty: The study analyzes domestic tourism and its impact on the market, as well as the effective use of global experience in developing domestic tourism in Uzbekistan. In particular, the significant role of IT technologies and social networks in tourism development is examined.

Practical significance: The research is important for further development of tourism activities in Uzbekistan and for enhancing economic indicators through domestic tourism. The results contribute to expanding local population participation in tourism activities, involving them in economic activities, and developing strategic approaches aimed at sustainable development.

Level of application and economic efficiency: The findings can be applied in forming policies and strategies in the tourism sector, developing tourism infrastructure, improving service quality, and enhancing marketing activities. By digitalizing tourism and introducing innovative technologies, the economic efficiency of the sector can be increased, and competitiveness at both local and international levels strengthened. Additionally, sustainable tourism development helps balance ecological and social benefits.

Scope of application: The dissertation results can be used in tourism development, tourism policy, marketing strategies, ecological and cultural tourism, as well as in research institutes and government agencies involved in tourism management.

MUNDARIJA

	KIRISH.....	3
I BOB	**TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNI ILMIY NAZARARIY METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH**	12
1.1.	Turizm xizmatlarini rivojlanishining nazariy jihatlari.....	12
1.2.	Milliy iqtisodiyotda turizmga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	26
1.3.	Turizmini rivojlantirishda rivojlangan mamlakatlar tajribasi.....	33
	Birinchi bob bo'yicha xulosa.....	43
II BOB	**MAMLAKATIMIZ IQTISODIYOTIDA ICHKI TURIZMNING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI**.....	45
2.1.	Turizm sohasini rivojlantirishda normativ hujjatlarni roli.....	45
2.2.	Barqaror iqtisodiy rivojlanishda ichki turizmdan samarali foydalanish yollari.....	51
2.3.	Ichki turizmning hozirgi holati tahlili.....	54
	Ikkinchi bob bo'yicha xulosa.....	61
III BOB	**O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA ICHKI TURIZM IMKONIYATLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI**	64
3.1.	O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishdagi asosiy muammolar va yechimlari.....	64
3.2.	O'zbekistonda axborot texnologiyalari (IT) orqali ichki turizm bozorini rivojlantirish yollari.....	69
3.3.	O'zbekistonda ichki turizmning milliy iqtisodiyotda tutgan o`rni va istiqboldagi maqsadlari.....	75
	Uchinchi bob bo'yicha xulosa.....	80
	Xulosa va takliflar.....	82
	Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.....	85

KIRISH

Dissertatsiya mavzusinig dolzarbligi va zarurati. Turizm har bir davlatning iqtisodiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Yurtimizda turizm infratuzilmasining takomillashuvi nafaqat sayyohlik xizmatlarini kengaytiradi, balki transport, mehmonxona, restoran, savdo va boshqa turli iqtisodiy sohalarning faoliyati ham jadallashadi. Turizm salohiyatidan oqilona foydalanish, uning iqtisodiyotga qo‘shgan hissasini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va xizmat ko‘rsatish sohalarining kengayishiga turtki beradi. Bundan tashqari, xorijiy valyuta tushumlarining ko‘payishiga ham sabab bo‘ladi. Turizm – bu global miqyosda insonlarning hordiq chiqarishi, bilim va malaka oshirishi, shuningdek, kasbiy va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. U nafaqat iqtisodiy balki ijtimoiy va madaniy taraqqiyot uchun ham katta ahamiyatga ega. Sayyohlik sohasi har yili millionlab odamlarni o‘ziga jalb qiluvchi, dunyo miqyosida ahamiyatli hisoblangan sanoat tarmog‘idir. Mamlakatimizda turizmning rivojlanishi, ayniqsa ichki turizmning kengayishi, nafaqat aholi madaniy hayoti va ijtimoiy faolligini oshirish, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim omildir. Ichki turizm fuqarolarning o‘z vatanida sayohat qilishi, mahalliy xizmatlardan foydalanishi va dam olishi orqali iqtisodiy, madaniy, ekologik va ijtimoiy jihatdan yuksalishga xizmat qiladi. Har bir davlatda bu sohaning rivojlanishi ko‘plab tarmoqlarga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. UNWTO bergan ma’lumotlarga ko’ra, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotiga a’zo davlatlarda turizm xarajatlarining 75% ini ichki turizm tashkil qiladi. Yevropa ittifoqida esa ichki turizm xarajatlari kirish turizmiga qaraganda 1,8 barobar ko’proq. Umumiy qilib aytganda, eng katta ichki turizm bozoriga ega davlatlar, AQSHda bu xarajatlar 1 trillion dollar, Germaniyada 249 million dollar, Yaponiyada 201 million dollar, Angliyada 154 million dollar va Meksikada 139 million dollarni tashkil qiladi.[1] Rivojlanish bosqichidagi O‘zbekiston kabi mamlakatlar uchun ichki turizm tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu

[1] https://www.unwto.org/tourism-data/global-and-regional-tourismperformance